

Anàlisi del discurs: aspectes socio-cognitius

Professorat: Teun A. van Dijk (teun@discursos.org)
Montserrat Ribas (montserrat.ribas@upf.edu)

Horari (curs 2007-2008): dimarts: 19 a 20 / dijous: 18:30 a 20

1. Descripció

S'analitzarà principalment el discurs com a acció social i cognitiva. Es prestarà especial atenció als processos mitjançant els quals certs discursos hegemònics es converteixen en pràctiques d'exclusió. En concret, s'observarà la construcció de l'exclusió per raó de gènere i d'origen. Es presentaran perspectives i models teòrics que facilitin i orientin la reflexió, s'introduiran metodologies d'anàlisi i es treballaran textos concrets.

2. Objectius

- Entendre que *discurs*, *societat* i *cognició* són nocions interdependents.
- Aprofundir en les perspectives teòriques que fan evident aquesta interacció.
- Observar que les pràctiques discursives són formes d'acció social.
- Relacionar processos discursius amb processos cognitius.
- Aplicar metodologies d'AD adequades a l'objecte d'estudi.
- Analitzar mecanismes discursius que generen processos d'exclusió social.

3. Competències

En acabar el curs s'hauran d'haver adquirit les competències següents:

- *Lingüístiques*: Capacitat per utilitzar adequadament la terminologia específica de la disciplina acadèmica en què es treballa.
- *Extralingüístiques*: Capacitat per discriminar la informació no lingüística pertinent per a la construcció del sentit dels discursos que s'analitzen.
- *Epistèmiques*: Capacitat per elaborar autònomament síntesis dels coneixements que s'han anat construint al llarg del curs.
- *Analítiques*: Capacitat per seleccionar propostes d'anàlisi adequades als objectius.
- *D'aprenentatge autònom i cooperatiu*: Capacitat per anar autoavaluant el treball d'aprenentatge individual i col·lectiu que es va duent a terme.

4. Continguts

1. La construcció discursiva de l'organització social
2. Llenguatge, discurs i cognició
3. La gramàtica de l'exclusió
4. L'*alteritat* silenciada
5. Exclusió i mitjans de comunicació
6. Discurs i ideologia
7. Racismes i sexismes

5. Organització de l'assignatura

<i>setmana</i>	<i>lectura</i>	<i>seminari</i>	<i>sessió teòrica</i>
8 i 10 gener	M. Foucault		La construcció discursiva de l'organització social
15 i 17 gener	G. Lakoff	Metàfores conceptuals	Llenguatge i cognició
22 i 25 gener	J. Butler	La intel·ligibilitat del gènere	La gramàtica de l'exclusió
29 i 31 gener	R. Wodak	Anàlisi Crítica del Discurs. Postulats teòrics i metodologies	Treball amb Ruth Wodak
5 i 7 febrer	G. Spivak	L' <i>affidamento</i> i la traducció transcultural	Les veus de l'alteritat silenciada
12 i 14 febrer	Martín Rojo	Discurs de l'exclusió	Reproducció del racisme a través del discurs
19 i 21 febrer	Bañón	Discurs periodístic	Exclusió i mitjans
26 i 28 febrer	Van Dijk	Racisme i mitjans a Espanya	Racisme i premsa
4 i 6 març	Solé	Dona, immigració i exclusió	Gènere i racisme
11 i 13 març	Gil	Immigració i discurs polític	Ideologia i discurs

6. Metodologia

L'assignatura es concep com un espai d'interacció, presencial i virtual, on s'aniran construint i adquirint conjuntament els coneixements i les habilitats que s'han presentat anteriorment. Perquè aquesta interacció sigui profitosa caldrà assistir a classe amb les lectures fetes, formular preguntes, aportar respostes, fer els exercicis que es proposin a les sessions de seminari, suggerir-ne altres de semblants i contribuir, amb l'elaboració d'escrits/articles accessibles a tot el grup des de l'espai virtual, a la construcció col·lectiva dels continguts del curs.

7. Avaluació

L'avaluació de l'assignatura es farà a partir de les aportacions que es facin en els espais presencial i virtual de l'assignatura (40%), i de la redacció d'un article que contribueixi a aprofundir en el tema al voltant del qual s'ha organitzat l'assignatura: *El discurs de l'exclusió* (60%). Els articles que aconseguixin la qualitat suficient per ser publicats, es publicaran a la revista electrònica *Discurso y Sociedad*.

8. Lectures obligatòries

- BAÑÓN, ANTONIO (2007). "El discurso periodístico a propósito del viaje de los inmigrantes pobres". En Ricard Zapata-Barrero & Teun A. van Dijk (Eds.), *Discursos sobre la inmigración en España. Los medios de comunicación, los parlamentos y administraciones*. (pp. 44-67). Barcelona, Cidob.
- BUTLER, JUDITH (2006) "El reglamento del género". Cap. 2 de: *Deshacer el género*. Barcelona: Paidós.
- FOUCAULT, MICHEL. (1992 [1970]) *El orden del discurso*. Buenos Aires: Tusquets Editores.
- GIL ARAUJO, SANDRA (2007).) "Discursos políticos sobre la nación en las políticas catalanas de l'integración de inmigrantes". En Ricard Zapata-Barrero & Teun A. van Dijk (Eds.), *Discursos sobre la inmigración en España. Los medios de comunicación, los parlamentos y administraciones*. (pp. 223-268). Barcelona, Cidob.
- LAKOFF, GEORGE (2007 [2004]) "Metáforas del terror". Cap. 4 de: *No pienses en un elefante* Madrid: Editorial Complutense
- MARTÍN ROJO, LUISA (2003). "El análisis del discurso. Frontera y exclusión social en los discursos racistas." *Análisis del discurso. Manual para las ciencias sociales* / coord. por Lupicinio Iñiguez Rueda. pags. 157-191
- SALES SALVADOR, DORA (2006) "Traducción, género y postcolonialismo". *Quaderns*. Revista de traducció, núm. 13 pp. 21-39. (Document adjunt)
- SOLÉ PUIG, LUISA CARLOTA (2005). *Mujer, inmigración y exclusión social. Tendencias en exclusión social y políticas de solidaridad* / coord. por José Félix Tezanos Tortajada, pags. 307-328.
- VAN DIJK, TEUN A. (2007). "El racismo y la prensa en España. In Antonio Bañón Hernández (Ed.), *Discurso periodístico y procesos migratorios*." (pp. 27-80). Donostia-San Sebastián: Gakoa.
- WODAK, RUTH. (2003) *Métodos de Análisis Crítico del Discurso*. Barcelona: Gedisa.

9. Bibliografía de consulta (exclusión social, inmigración, racismo, género, discurso)

- Arya, S., & Roy, A. (Eds.). (2006). *Poverty, gender and migration*. New Delhi Thousand Oaks, Calif.: SAGE Publications.
- Aubarell, G., & Roque, M. A. (2000). *Mujer y migración en el Mediterráneo occidental. Tradiciones culturales y ciudadanía*. Barcelona: Icaria.
- Bañón Hernández, A. M. (2002). *Discurso e inmigración. Propuestas para el análisis de un debate social*. Murcia, Spain: Universidad de Murcia, Servicio de Publicaciones.
- Bañón Hernández, A. M. (Ed.). (2007). *Discurso periodístico y procesos de inmigración*. Donostia-San Sebastián: Gakoa.
- Blee, K. M. (Ed.). (2001). *Feminism and antiracism. International struggles for justice*. New York: New York University Press.
- Body-Gendrot, S. (Ed.). (2000). *Minorities in European cities the dynamics of social integration and social exclusion at the neighborhood level*. New York: St. Martin's Press.
- Camarero Santamaría, Jesús (1998). *El déficit social neoliberal: del estado del bienestar a la sociedad de la exclusión*. Sal terrae, 1998.
- Dietz, G., & El-Shohoumi, N. (2005). *Muslim women in southern Spain. Stepdaughters of Al-Andalus*. La Jolla, Calif.: Center for Comparative Immigration Studies, UCSD.
- Giró, J., & Fernández Sáenz de Pipaón, A. (2004). *Mujeres inmigrantes. Invisibilidad y práctica cotidiana*. Logroño: Gobierno de La Rioja, Instituto de Estudios Riojanos Ayuntamiento de Logroño.
- Gough, J., Eisenschitz, A., & McCulloch, A. (2006). *Spaces of social exclusion*. London: Routledge.
- Harrison, F. V. (Ed.). (2005). *Resisting racism and xenophobia. Global perspectives on race, gender, and human rights*. Walnut Creek Calif.: AltaMira Press.
- Hernández Aristu, Jesús, & Olza Zubiri, Miguel (Eds.). (1998). *La exclusión social : reflexión y acción desde el trabajo social*. Ediciones Eunate.
- Hondagneu-Sotelo, P. (2001). *Doméstica. Immigrant workers cleaning and caring in the shadows of affluence*. Berkeley: University of California Press.
- Igartua, J. J., & Muñiz, C. (Eds.). (2007). *Medios de comunicación y sociedad*. Salamanca: Ediciones Universidad.

- Jiwani, Y. (2006). Discourses of denial. Mediations of race, gender, and violence. Vancouver: UBC Press.
- Lario Bastida, M. (Ed.). (2006). Medios de comunicación e inmigración. Murcia: Convivir sin Racismo. CAM Obra Social.
- Martín Rojo, L., Gómez Esteban, C., Arranz, F., & Gabilondo, A., (Eds.) (1994). Hablar y dejar hablar. Sobre racismo y xenofobia. Madrid: Universidad Autónoma de Madrid.
- Mosley, P., & Dowler, E. (Eds.). (2003). Poverty and social exclusion in North and South. Essays on social policy and global poverty reduction. London New York: Routledge.
- Murie, A., Musterd, S., & Kesteloot, C. (2006). Neighbourhoods of poverty. Urban social exclusion and intergration in Europe. Houndmills, Basingstoke, Hampshire New York: Palgrave Macmillan.
- Ribas, M. & Fernández L. (2007) "Dones, identitats i televisió: La construcció informativa del 8 de març", *Quaderna del CAC*, núm. 25. pp. 81-91.
- Shum, Grace, & Conde Rodríguez, Angeles (2006). Las olvidadas : mujeres en riesgo de exclusión social. Universidad de Huelva.
- Sistema: Revista de ciencias sociales, Nº 190-191, 2006 (Ejemplar dedicado a: Inmigración y exclusión social).
- Solé, C. (1994). La mujer inmigrante. Madrid: Ministerio de Asuntos Sociales, Instituto de la Mujer.
- Susinos Rada, Teresa, Calvo Salvador, Adelina, & García Lastra, Marta (Eds.). (2006). Mujeres en la periferia : algunos debates sobre género y exclusión social. Barcelona: Icaria.
- Tezanos Tortajada, José Félix (Ed.). (2005). Tendencias en exclusión social y políticas de solidaridad. Iniciativas Editoriales Sistema.
- Tezanos Vázquez, Sergio, & Tezanos Tortajada, José Félix (2003). Inmigración y exclusión social. Papeles de economía española, Nº 98, 2003 (Ejemplar dedicado a: Inmigración en España), pags. 225-237.
- Twine, F. W. (Ed.). (2001). Feminism and antiracism international struggles for justice. New York: New York University Press.
- Van Dijk, T. A. (2003). Ideología y discurso. Barcelona: Ariel.
- Van Dijk, T. A. (2003). Racismo y discurso de las élites. Barcelona: Gedisa.
- Vidal Fernández, Fernando (2006). Exclusión social y estado de bienestar en España. Barcelona: Icaria

Vila, J. M., & Vila, C. (2005). *Mujeres del mundo. Inmigración femenina en España hoy*. Madrid: Imagineediciones.

Williams, K. D., Forgas, J. P., & Hippiel, W. (Eds.). (2005). *The social outcast. Ostracism, social exclusion, rejection, and bullying*. New York: Psychology Press.

Zapata-Barrero, R., & Van Dijk, T. A. (Eds.). (2007). *Discursos sobre la inmigración en España. Los medios de comunicación, los parlamentos y las administraciones*. Barcelona: Cidob.